

**Slutrapport för utvecklingen av
Förskoleenkäten
Förskoleförvaltningen**

Innehåll

1 Inledning.....	3
1.1 Uppdrag	3
1.2 Bakgrund.....	3
1.3 Omvärldsbevakning	3
2. Utökad syfte	4
3. Utgångspunkter	4
3.1 Identifierade utvecklingsområden.....	4
4. Ställningstagande	5
4.1 Förskoleenkäten har utvecklats utifrån identifierade behov	5
4.2 Förstärkt kommunikation och tillgänglighet samt digitala lösningar.....	6
4.3 Förstärkt återkoppling av enkätens resultat till vårdnadshavarna.....	8
5. Utvärdering efter genomförd undersökning.....	8
Bilaga 1	9

1 Inledning

1.1 Uppdrag

Den 1 juli 2019 reviderades läroplanen för förskolan. Detta innebar att förskoleförvaltningens enkät till vårdnadshavare, den s.k. förskoleenkäten, behövde revideras. Det fanns också ett behov av att undersöka och föreslå förändringar för att nå en ökad svarsfrekvens. Svarsfrekvensen hade sjunkit med 11 procentenheter på 6 år. Därutöver fanns det en sned fördelning av svarande, med lägre svarsfrekvens i socioekonomiskt utsatta områden. Dessutom gav några av enkätens frågor upphov till en hög andel vet ej-svar. Därtill fanns det på huvudmannanivå en låg kunskap om användningen av enkäten på förskolorna och hur resultatet återkopplades till vårdnadshavare.

Under enkätundersökningen 2019 framkom även klagomål från vårdnadshavare på enkätens utformning. En grupp vårdnadshavare saknade frågor om förutsättningarna på förskolorna (till exempel personaltäthet och barngruppernas storlek) och utformade en egen enkät. Förvaltningen mottog ungefär 100 sådana besvarade enkäter.

I juni 2019 beslutade förskolenämnden att uppdra till förskoleförvaltningen att se över och omarbeta förskoleenkäten genom att utöka syftet och lägga till frågor om hur vårdnadshavare upplever förskolans förutsättningar. Utöver uppdraget från nämnden åtog sig förvaltningen att utreda hur olika tillvägagångssätt och förslag kan öka svarsfrekvensen samt utreda möjligheterna till en kompletterande barnenkät och därtill se över möjligheterna till kompletterande frågor i medarbetarenkäten. Föreliggande rapport syftar till att redogöra för utvecklingsarbetet med förskoleenkäten vad gäller framtagning av ny enkät, utökat syfte samt vilka förändringar som gjorts i syfte att öka svarsfrekvensen. Då arbetet med att utreda möjligheterna till en kompletterande barnenkät och frågor i medarbetarenkäten inte är avslutat ingår inte detta i rapporten.

1.2 Bakgrund

Förskoleförvaltningen i Malmö stad genomför sedan 2013 nuvarande enkätundersökning riktad till vårdnadshavare med barn i Malmös förskolor. Det ursprungliga syftet med undersökningen var att ge en kommunövergripande bild av hur vårdnadshavare upplever sitt barns förskola utifrån uppdrag i skollag och läroplan. Förskoleenkäten ska fungera som ett av underlagen i det systematiska kvalitetsarbetet, dvs. den ska ge en bild av kvaliteten.

De två huvudsakliga mottagarna av förskoleenkätens resultat är förskolorna och huvudmannen. För förskolorna kan förskoleenkätens resultat användas som underlag i det systematiska kvalitetsarbetet på enhetsnivån. Den övergripande rapporten används som ett underlag i det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå, till exempel i Lägesbedömningen. Vårdnadshavarna och allmänheten kan också betraktas som mottagare av förskoleenkätens resultat. Den övergripande resultatrapporten publiceras på Malmö stads webbplats och finns därmed tillgänglig för vårdnadshavarna och allmänheten.

1.3 Omvärldsbevakning

Under hösten 2019 genomfördes en förstudie där bland annat en omvärldsbevakning ingick. Kontakt togs med Stockholms stad, Göteborgs stad, Helsingborgs stad och Lomma kommun för att kartlägga deras arbete med sina respektive förskoleenkäter. Orientering inom relevant forskning för området har också genomförts. En dialog har förts dels med Joanna Giota (professor i pedagogik, Göteborgs universitet) som även var med och utvecklade den nuvarande enkäten, dels med Linn Eckeskog, (universitetslektor i kommunikationsvetenskap, Umeå universitet) som har forskat kring kommunikation i förskolan. Forskning om medborgardialoger utifrån Sofia Wiberg (postdoktor, KTH), har vidare tagits i

beaktande. Även Skolinspektionens enkätundersökning, som genomfördes i samband med deras granskning av förskolan 2015–2017, har använts som ett viktigt underlag. Skolinspektionens enkät har som syfte att ge en översiktlig bild av hur vårdnadshavare och förskolepedagoger upplever förskolan. Därtill har kontakt tagits med Malmö stads grundskoleförvaltning. Även enkätföretag har kontaktats för att ta reda på vilka olika tekniska lösningar marknaden har att erbjuda.

Nästa avsnitt inleds med ett förslag till utökat syfte. Därefter följer en genomgång av de utvecklingsområdena som identifierats och varit centrala utgångspunkter i arbetet med att utveckla förskoleenkäten. Avslutningsvis följer en presentation av de ställningstagande som tagits utifrån utgångspunkterna.

2. Utökat syfte

Syftet med förskoleenkäten har varit att den ska fungera som ett underlag i det systematiska kvalitetsarbetet. Undersökningen ska ge en kommunövergripande bild över hur vårdnadshavare upplever sitt barns förskola utifrån det uppdrag som finns i skollag och läroplan. Med utgångspunkt från enkätens tre målgrupper; huvudman, förskolor och vårdnadshavare kan enkäten framgent fylla flera syften:

- Det främsta syftet med förskoleenkäten är att den används av förskolorna och huvudmannen som ett av flera underlag i det systematiska kvalitetsarbetet.
- Utifrån förskolans styrdokument syftar enkäten till att ge vårdnadshavare möjlighet till delaktighet i utvärderingen av utbildningen. Enkäten kan utifrån ett demokratiskt perspektiv vara ett av flera verktyg, för både huvudman och förskolor, som syftar till att öka vårdnadshavares delaktighet och inflytande.
- För förskolenämnden kan syftet med enkäten även vara att få kännedom om graden av nöjdhet med den service som levereras av förvaltningen.

3. Utgångspunkter

3.1 Identifierade utvecklingsområden

Följande utvecklingsområden har varit centrala utgångspunkter i utvecklingsarbetet av förskoleenkäten.

- **Att utveckla enkäten utifrån förskolornas behov.** För att enkäten ska kunna svara mot ett reellt behov i förskolornas systematiska kvalitetsarbete behöver förskolorna ha inflytande över enkätens utformning. Att enkäten upplevs som meningsfull är också avgörande för att medarbetarna på förskolorna ska känna sig motiverade att informera vårdnadshavarna om enkäten.
- **Att utveckla enkäten i enlighet med förskolenämndens uppdrag.** Enkäten bör innehålla frågor som vårdnadshavarna anser är relevanta att besvara. Om enkätens frågor upplevs som väsentliga för vårdnadshavarna, antas de också bli mer benägna att besvara enkäten. Utifrån ett demokratiskt perspektiv är det viktigt att medborgarna, det vill säga vårdnadshavarna, kan ge uttryck för sina upplevelser av förskoleverksamhetens kvalitet och har möjlighet att utöva inflytande.
- **Att öka tillgängligheten genom att stärka förvaltningens kommunikation och återkoppling samt tillgång till digitala verktyg.** För att öka svarsfrekvensen behöver kommunikationen kring enkäten inför, under och efter undersökningen stärkas både till medarbetare i förskolan och till vårdnadshavare. Återkoppling av enkätens resultat till vårdnadshavarna är en viktig del då det har stor betydelse för svarsfrekvensen. Digitala

lösningar för att underlätta kommunikation och spridning av enkäten till vårdnadshavarna är också betydelsefullt.

- **Att öka tillgängligheten i syfte att uppnå en högre representativitet i svarsunderlaget och därmed i resultatet.** Det finns en snedfördelning i svarsfrekvensen som är lägre i socioekonomiskt utsatta områdena. Utifrån ett demokratiskt perspektiv är det av vikt att vårdnadshavare har lika möjlighet att besvara enkäten. För att komma tillrätta med snedfördelningen i svarsfrekvensen behöver åtgärder som är lämpade utifrån rådande förutsättningar utformas, till exempel behöver språket i enkäten vara tillgängligt och tydligt för att så många vårdnadshavare som möjligt ska komma till tals.

4. Ställningstagande

I detta avsnitt redogörs för de ställningstaganden som tagits utifrån utvecklingsområdena.

4.1 Förskoleenkäten har utvecklats utifrån identifierade behov

4.1.1 Tydligare frågor och nya frågeområden

Då det sedan förskoleenkäten genomfördes senast har skett en revidering av förskolans läroplan har det varit centralt att införliva dessa förändringar under utvecklingsprocessen. Detta gäller till exempel perspektiv kring omsorg och barns rättigheter. Enkäten utgår fortsatt från läroplanen och förskolans uppdrag, men har även, vilket är i linje med uppdraget från förskolenämnden, kompletterats med frågor som efterfrågar vårdnadshavares upplevelse av förskolans förutsättningar. En genomgång av fritextsvaren från föregående år har även använts för att ge input kring vilka frågor vårdnadshavare eventuellt saknar och önskar besvara. Därtill har ett centralt perspektiv varit att frågorna ska formuleras så tydligt som möjligt. Frågor med hög andel ”vet-ej-svar” i tidigare enkät har beaktats särskilt vid framtagandet av nya frågeformuleringar. Genom en större tydlighet i frågorna ökar förutsättningarna för att få svar som är representativa för vårdnadshavarnas upplevelser och därmed kan enkätens resultat utgöra ett bättre underlag för analys.

4.1.2. Synpunkter från rektorer och medarbetare

I syfte att ta fram en förskoleenkät utifrån verksamhetens behov har det funnits ett nära samarbete med en referensgrupp bestående av fyra rektorer från fyra utbildningsområden. Sammanlagt har tre möten genomförts tillsammans med referensgruppen och därefter har även fyra möten med medarbetare från fyra förskolor genomförts. Syftet med mötena har varit att samla in synpunkter och utbyta tankar och idéer om frågor till förskoleenkäten. Det har också varit en möjlighet att lyssna in förskolornas behov och önskemål. Tillsammans med rektorerna arbetades ett utkast fram som medarbetare på förskolorna sedan fick ta del av och lämna synpunkter på.

4.1.3 Synpunkter från vårdnadshavare

I syfte att utveckla enkäten utifrån vårdnadshavarnas önskemål var tanken att arbetsgruppen skulle delta på föräldraråd, föräldramöten eller liknande för att samla in synpunkter och idéer. Utifrån rådande omständigheter med Corona ändrades detta upplägg och med hjälp av rektorerna i referensgruppen togs kontakt med vårdnadshavare. Sammanlagt har sju vårdnadshavare lämnat synpunkter på enkäten utifrån framtagna frågor (se bilaga 1), antingen via mejl eller telefon.

Återkopplingen från vårdnadshavarna har överlag varit positiv. Samtliga tillfrågade vårdnadshavare tycker att enkäten överlag innehåller bra och relevanta frågor. Några har gett förslag på en fråga de saknar och några gav återkoppling kring att de upplevde att vissa frågor var

svåra att besvara. De flesta har uppgett att de önskar återkoppling om resultaten via mejl och några önskar även tydlig återkoppling på föräldramöte.

4.1.4 Fritextsvar

I den senaste enkätundersökningen från 2019 fanns det inte, till skillnad från tidigare år, någon möjlighet för vårdnadshavare att i ett fritextsvar lämna egna kommentarer. Rektorer i referensgruppen för enkäten ställer sig positiva till fritextsvar och framhåller att de ser ett värde i vårdnadshavarnas svar. Även vårdnadshavarna som arbetsgruppen varit i kontakt med är enhälligt positiva till fritextsvar.

Det är dock nödvändigt att ta vissa aspekter i beaktande vid införande av fritextsvar. Det kan eventuellt bli en administrativt krävande process att säkerställa en korrekt hantering av de inkomna svaren. Det finns en risk att eventuella klagomål bland fritextsvaren inte blir hanterade på korrekt vis och får för lång handläggningstid. I vissa fall kan kommentarer behöva översättas vilket påverkar handläggningstiden ytterligare samt innebär en kostnadsfråga. Det kommer inte heller att finnas någon möjlighet att återkoppla till vårdnadshavaren som skrivit fritextsvaret.

Enligt tidigare förslag skulle det i slutet av enkäten finnas en hänvisning till klagomålshanteringen istället för möjlighet till fritextsvar. Det finns dock en risk att det förfarings sättet kan tolkas som att det förutsätts att vårdnadshavarna ska framföra klagomål. Istället föreslås att vårdnadshavare ges möjlighet att lämna fritextsvar med ett tydligt framskrivet förbehåll om att de kommentarer som lämnas ska vara idéer eller förslag som kan förbättra sitt barns förskola samt att förskolan kommer att få ta del av synpunkterna. Om vårdnadshavaren vill framföra ett klagomål finns en hänvisning till klagomålshanteringen på malmo.se.

Vidare föreslås att fritextsvaren skickas från enkätföretaget direkt till respektive rektor. Om det förekommer klagomål ska dessa hanteras i enlighet med klagomålsrutinen och i det fall det finns personuppgifter ska dessa tas bort. Därefter ska underlaget diarieföras. Förvaltningen tar fram en anvisning för hantering av fritextsvar som stöd till rektorerna.

Förutom att fritextsvaren är ett viktigt underlag för såväl förskolornas som huvudmannens utvecklingsarbete kan det vara avgörande för att vårdnadshavaren ska känna att hen får svara ”på riktigt”. Enkäten är ett sätt för vårdnadshavare att få möjlighet till delaktighet i utvärderingen av utbildningen. Enkäten kan således vara ett av flera verktyg för både huvudmannen och förskolor som syftar till att öka vårdnadshavares upplevelse av delaktighet och inflytande. Det finns därför ett viktigt signalvärde med möjlighet till fritextsvar. Det visar på att förvaltningen är lyhörd och öppen för vad vårdnadshavarna har att säga. Genom att vårdnadshavarna ges möjlighet att lämna fritextsvar kan de nyansera, förklara och eventuellt komplettera enkäten med de synpunkter, idéer och tankar som är särskilt angelägna för dem.

4.2 Förstärkt kommunikation och tillgänglighet samt digitala lösningar

4.2.1 Förstärkt tillgänglighet genom ökad digitalisering

Ett sätt att öka svarsfrekvensen är att göra enkäten mer tillgänglig och användarvänlig genom digitala lösningar. Enkäten har gjorts responsiv, det vill säga mobilanpassad, och QR-koder och länkar kan användas vid postala respektive digitala utskick. Då vårdnadshavarnas e-postadresser och mobilnummer finns tillgängliga i förvaltningens administrativa system kommer utskick göras via mejl eller SMS till vårdnadshavare. Sociala medier kommer också att användas som en plattform för spridning och kommunikation kring förskolenkäten. I syfte att nå alla föräldragrupper kommer kommunikation och spridning av enkäten under en övergångstid ske *både* genom postala utskick och genom digitala kanaler. För svarsfrekvensens skull är det för riskabelt att helt och hållet övergå till en digitaliserad lösning av enkäten utan att det skett några

utvärderingar av ett digitalt tillvägagångssätt. Med tanke på effektivitetsvinster i form av lägre portokostnader, mindre miljöpåverkan och ökad användarvänlighet är målet på sikt att konvertera till en helt digital lösning, men innan det kan ske krävs det kontinuerliga uppföljningar för att säkerställa att svarsfrekvensen inte förlorar sin representativitet.

4.2.2 Förstärkt kommunikation

En god kommunikation internt inom förvaltningen såväl som en god kommunikation externt, det vill säga mellan förskolan och vårdnadshavare, är förutsättningar som bidrar till att tillgängliggöra och aktualisera förskoleenkäten och således öka svarsfrekvensen. En förstärkt kommunikation kring enkäten har således varit en viktig utgångspunkt i arbetet. I arbetet har en kommunikationsplan tagits fram med stödmaterial till rektorerna. Hela processen har setts över för att förstärka kommunikationen innan, under och efter undersökningen. Samtliga rektorer i utbildningsområdena har introducerats till kommunikationsplanen och tidplanen. Rektorerna har en viktig roll, både i kommunikationen gentemot vårdnadshavare, i själva genomförandet av förskoleenkäten och i arbetet med resultaten. Rektorerna ska också kunna ge sina medarbetare stöd och förutsättningar, så att de känner ägarskap och kan uppmuntra vårdnadshavare att svara på enkäten. Vid introduktionen av kommunikationsplanen har rektorerna lämnat synpunkter och uttryckt behov och önskemål kring vad de behöver för stöd, för att staberna ska kunna genomföra insatser som kommer förskolorna till gagn.

4.2.3 Förstärkt tillgänglighet för att öka representativiteten i svarsfrekvensen

En viktig utgångspunkt i arbetet har varit att möjligheten till delaktighet och inflytande inte nödvändigtvis ökar per automatik i samband med att digitala verktyg införs. Hur utfallet blir beror bland annat på vårdnadshavarnas förutsättningar och resurser till exempel språkliga sådana. För att digitaliseringsprocesser inte ska riskera att missgynna olika grupper kan det finnas behov av riktade insatser. Exempel på möjliga insatser som berörs närmare i följande avsnitt är att översätta enkäten till fler språk och tillgå olika metoder för att distribuera enkäten till vårdnadshavare.

Malmö är en mångkulturell stad där nära hälften av barnen i förskolan har ett annat modersmål än svenska. Utifrån språkkartläggningen 2018 framgår att det, efter svenska, är arabiska (inkluderat olika dialekter) som är det största språket bland barnfamiljer i Malmö. Därefter följer i storleksordning: albanska, engelska, bosniska, turkiska, danska, kurdiska, persiska och dari (malmöbor med dari som modersmål läggs här ihop med de som har persiska som modersmål p.g.a. att språken är närbesläktade), spanska och somaliska. Det är dock inte givet att det är mest effektivt att översättningar sker utifrån språkgruppens storlek. Det kan finnas mindre grupper som har större behov av översättningar än grupper som i högre grad är etablerade i samhället med tillhörande sociala, materiella och språkliga resurser.

För att utreda vilka språk det finns störst behov att översätta till har kontakt tagits med integrationssamordnare på avdelningen Omvärld och Näringsliv på stadskontoret. Även förskollärare på den öppna förskolan Hera har tillfrågats liksom socialsekreterare på Integrationservice. Dessa tjänstepersoner fick rangordna vilka språk förutom svenskan, arabiskan och engelskan som de ansåg var viktiga att översätta till för att inkludera så många malmöbor som möjligt. De svarade mer eller mindre i likartad ordning: persiska, somaliska, albanska, pashto, turkiska, bosniska/serbokroatiska.

För att komma fram till vilka språk som enkäten ska översättas till har således en sammanvägd bedömning gjorts utifrån språkgruppernas storlek och den språkliga integrationen bland grupperna. För ökad demokratisering och inkludering kommer enkäten översättas till engelska, arabiska, albanska, persiska och somaliska. Därutöver ska enkäten även översättas till finska då

Malmö stad utgör ett finskt förvaltningsområde som innebär att staden åtagit sig att ta ett större ansvar för att kommunicera på finska inom förskola. Själva enkäten ska finnas tillgänglig på nämnda språk på webben. Information om enkäten kommer även att finnas översatt i digitala och i viss mån postala utskick.

Att översätta enkäter endast finns tillgängliga digitalt kan dock utgöra ett hinder för tillgängligheten och för möjligheten att komma tillrätta med den bristande representativiteten i svarsfrekvensen då det förutsätts att vårdnadshavarna är digitalt bevandrade. Forskning visar att en del utomeuropeiska grupper har särskilt begränsad tillgång till digital teknik, till följd av en generellt lägre utbildningsnivå och bristande språklig integration. För förskolor med låg svarsfrekvens har förvaltningen sedan tidigare ombesörjt att medarbetare på förskolorna delat ut enkäten personligen till vårdnadshavarna istället för att den skickats hem per post. Denna metod har tillämpats sedan 2014 och en analys har visat att metoden har en positiv effekt på svarsfrekvensen. Som en ytterligare insats för att öka delaktigheten i enkätundersökningen var den ursprungliga avsikten att även översätta enkäter i pappersform skulle delas ut av medarbetare till vårdnadshavare i behov av det. Planen var även att vårdnadshavare skulle erbjudas att fylla i enkäten på förskolans Ipad eller dator. Utifrån rådande omständigheter med Corona kommer dessa insatser inte vara möjliga att genomföra till undersökningen 2021 utan samma förfaringsätt som föregående år kommer tillämpas. Till undersökningen 2023 bör ovanstående resonemang tas i beaktande tillsammans med utfallet för 2021-års enkätundersökning.

4.3 Förstärkt återkoppling av enkätens resultat till vårdnadshavarna

Behovet av att se över och förstärka återkopplingen kring enkätens resultat har varit en viktig utgångspunkt. För att undvika enkättrötthet och i syfte att vårdnadshavarna ska vilja besvara enkäten på nytt, är det viktigt att återkoppling kring enkäten utvecklas. Förskolornas återkoppling till vårdnadshavarna varierar i stor utsträckning och för att alla vårdnadshavare ska få lika möjligheter till återkoppling på resultatet kommer ett stödmaterial till förskolorna om hur återkoppling kan se ut tas fram.

5. Utvärdering efter genomförd undersökning

Liksom att det har varit viktigt att förskolorna och vårdnadshavarna har ett inflytande i utvecklingen av den nya enkäten är det av betydelse att de sedan får möjlighet att utvärdera processen kring enkäten när undersökningen är genomförd. Det är av vikt att enkäten i alla delar fyller en reell funktion, om inte bör det finnas en flexibilitet för att göra ändringar utifrån förskolornas reella behov. I samband med undersökningen 2021 kommer därför en utvärdering av enkäten att genomföras i syfte att säkerställa att enkäten möter såväl förskolornas som vårdnadshavarnas behov.

Bilaga 1

Till vårdnadshavarna ställdes följande frågor:

1. Vad gör dig motiverad att besvara förskoleenkäten?
2. Vad tycker du om enkäten i sin helhet?
3. Är frågorna i enkäten relevanta?
4. Finns det någon fråga du tycker är svår att besvara?
5. Saknar du någon fråga som du gärna skulle vilja ha med?
6. Hur skulle du vilja få enkätresultatet återkopplat till dig?
7. Tycker du att det är viktigt att det finns ett fritextsvar/öppet svar där du som vårdnadshavare har möjlighet att uttrycka dig fritt?